

הלכות תפילה – דף מס' 8

סימן סז – ספק בקריאת שמע

מקורות :

- ברכות כא ע"א "אמר רב יהודה ספק" - "כל היום כולו" ; רש"י

ראשונים

- תוספות ד"ה ספק
- רי"ף ברכות יב ע"ב
- ר' יונה ד"ה ספק, והיכא
- רא"ש ברכות פרק שלישי סימן טו עד – "ק"ש דאוריתא"
- רמב"ם הלכות קריאת שמע פרק ב הלכה יג
- שו"ת הרשב"א חלק א סימן שכ
- טור סימן סז
- בית יוסף

הלכה

- שולחן ערוך סימן סז
- משנה ברורה
- ביאור הלכה

הלכות תפילה – דף מס' 9

סימן סט – פורס על שמע

מקורות :

- מגילה כג ע"ב המשנה ; רש"י

ראשונים

- תוספות ד"ה ואין
- רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ח הלכות ד - ו
- טור סימן סט
- בית יוסף
- שו"ת הרדב"ז חלק ד סימן רמא (מצ"ב)

הלכה

- שולחן ערוך סימן סט
- משנה ברורה
- ביאור הלכה

אחרונים

- פסקי תשובות סימן סט אות א
- שו"ת ציץ אליעזר חלק יד סימן ו

בהצלחה !

ושבעז"ה המאור שבתורה
יחזירנו למוטב

שו"ת רדב"ז חלק ד סימן רמא (אלף שיב)

שאלה

עוד שאלת על הענין אם היו שם עשרה שכל א' מהם התפלל ביחיד ולא שמעו קדיש וקדושה אם יכולין לחזור ולהתפלל ולומר קדיש וקדושה דדילמא לא נחלקו תלמידי רש"י ז"ל ור"ת ז"ל אלא למר כששמעו התשעה קדיש וקדושה ולמר עד דאיכא ששה שלא שמעו והשאר שמעו ויצאו אבל היכא דלא שמעו ולא יצאו ידי קדיש וקדושה לעולם אימא לך שחוזרין ומתפללין לצאת ידי קדיש וקדושה:

תשובה

לכאורה היה נראה לומר כן מדיוק הלשון שאמרו בשם רש"י תלמידיו שאפי' בשביל א' פורסין על שמע שאעפ"י שכל השאר כבר שמעו קדיש וברכו וקדושה ואפי' קרא הוא עצמו את שמע אפי' הכי יכול הוא לחזור ולפרוס על שמע כדי שיאמר קדיש וברכו וקדושה וכן כתוב במסכת סופרים ובמקום שיש ט' או עשרה ששמעו בין קדיש בין ברכו ולאחר תפלה חוזר האחד בפני אלו ואומר קדיש או ברכו וענו אלו אחריו אמן יצא ידי חובתו.

אבל ר"ת לא היה נוהג כן עד שיהיו שם ששה שלא שמעו קדיש וברכו והביא ראיה ממה שאמרו במסכת סופרים ואין אומרים קדיש וברכו בפחות מעשרה רבותינו שבמערב אומרים אותו בשבעה ונותנין טעם לדבריהם בפרוע פרעות וגו' ויש אומרים בששה שברכו ששית היא ומפרש הוא ז"ל הני שבעה וששה שלא שמעו קדיש וברכו דאלו שבעה בין כולם יחלוק עם משנתנו עד כאן. וא"ת תקשי ליה האיך דמסכת סופרים לא קשיא דאין ראוי לעשות כן לכתחלה בפחות מששה אבל אם עברו ועשו יצא זה היחיד ידי חובתו. ומכל מקום מתוך הלשון הזה שכתב ששמעו קדיש או קדושה טעמא ששמעו כבר ויצאו ידי קדיש וקדושה בעינן אחד למר וששה למר אבל לא יצאו כבר אפי' כל העשרה חוזרין ומתפללין לצאת ידי חובת קדיש וקדושה. אבל כד מעיינת בה שפיר תשכח דלאו הכי הוא דכיון דהתפללו כל אחד לעצמו פרח מיניהו קדיש וקדושה כדאמרין גבי ברכת מזון וכיון דפרח מיניהו אף על גב שאחר כך נתחברו עשרה אינם יכולים לחזור ולהתפלל בקדיש וקדושה דהא לא מחייבי תו.

וכ"ת ליהויה תפלת נדבה ואין חידוש גדול מקדיש וקדושה וברכו לא קשיא דאין צבור מתפללין תפלת נדבה לפי שאין צבור מביאין קרבן נדבה ותפלות כנגד קרבנות תיקנום ולישנא דנקט ששמעו קדיש וקדושה וברכו לרבנות נקט לא מיבעיא היכא דהתפללו ולא שמעו דפשיטא דיחיד חוזר ומתפלל לרש"י וששה לר"ת דהא אכתי כולו לא יצאו ידי קדיש וקדושה ומצו לאיצטרופי אלא אפילו היכא דכבר יצאו הוה אמינא דלא מצטרפי בהדי יחיד למר ובהדי ששה למר קא משמע לן דאפילו הכי מצטרפי. אבל היכא דהתפללו כל העשרה למר והחמשה למר ודאי אינם חוזרים להתפלל דכבר פרח מיניהו קדיש וקדושה שהרי באותה שעה יחידים היו.

תדע שהרי כתב הרמב"ם ז"ל פרק ח' מהלכות תפלה וז"ל ואפי' היו מקצתם שכבר התפללו ויצאו ידי חובתם משלימין להם לעשרה והוא שיהיו רוב העשרה שלא התפללו עכ"ל. משמע דתלי טעמא בתפלה לא בשמיעת קדיש וקדושה דאם רוב העשרה התפללו אף על גב דהתפללו ביחיד שלא שמעו קדיש וקדושה אין חוזרים ומתפללין.

וכי תימא שהרב ז"ל חולק הא ליתא שהרי בהגהה על המיימוני כתוב וכן אומר רבינו יהודה בשם ר"ת שאין מתפללין תפלה אחרת אלא אם כן יש שם ששה שלא התפללו וכן יש במסכת סופרים וכו' משמע דכולא מלתא תליא בתפלה.

ואם עדיין הלכה זו רופפת בידך פוק חזי מאי עמא דבר שנהגו שאם כבר התפללו אין חוזרין ומתפללין כלל. ולא כתבתי זה לומר שהלכה רפויה היא בידי כי אדרבה אני אומר שאם חזרו והתפללו הוו ברכות לבטלה דבשלמא היכא דאיכא מי שלא התפלל הוא מתפלל והאחרים עונין אמן ואף על גב דקי"ל דאפי' אחד מאותם שכבר יצאו יכול לחזור ולהתפלל וכדאמרן לעיל סוף סוף איכא בהדיה מי שעדיין לא יצא ידי תפלה. וקי"ל בכל המצות אעפ"י שיצא מוציא וטעמא משום ישראל ערבים זה בזה. אבל היכא דכבר יצאו כולם ידי תפלה נמצאו ברכות לבטלה.

דוד נ' אבי זמרא:

בהצלחה!

ושבעז"ה המאור שבתורה
יחזירנו למוטב